

Te Roomburg — sinds 1966 behorend tot de gemeente Leiden en gelegen aan de linkeroever van de (Oude) Rijn, vlak ten oosten van de monding van het Rijn-Schiekanaal, dat de Vliet met de Rijn verbindt — „zijn in 1502 de zware fundamenten gevonden van een Romeinsch gebouw, verder steenen met inscripties, twee bronzen beelden van leeuwen en één van Minerva, munten uit den keizertijd, baksteenen met stempels en allerlei oudheden. Deze voorwerpen hebben zeer de aandacht getrokken van de Nederlandsche humanisten uit het begin van de 16de eeuw. De bekende geleerde Cornelius Aurelius (van Gouda), die in het klooster Lopsen bij Leiden woonde, heeft deze vondsten in zijn geschrift *Batavia* vermeld en voor zijn betoog gebruikt. De beelden zijn in 1508 ten geschenke gegeven aan keizer Maximiliaan; naar men zegt, is nog het een en ander te Innsbrück aanwezig”. Het bovenstaande citaat, dat betrekking heeft op het Romeinse castellum Matilo-Roomburg¹⁾, is ontleend aan A. W. Byvanck (1884-1970) en dateert uit 1943²⁾. Ofschoon deze mededeling in de tijd daarna niet onopgemerkt is gebleven³⁾, heeft naar het schijnt tot voor kort niemand een poging gedaan om te achterhalen wat er toch wel van het aan keizer Maximiliaan geschonkene terecht is gekomen en of er inderdaad nog iets van te zien is in Innsbruck.

Bij een nader onderzoek ter verifiëring van het bericht van Byvanck is allereerst gebleken dat het verhaal van de schenking niet te vinden is in het werk van Cornelius Aurelius (ca. 1460 - na 1523). Deze monnik heeft alleen melding gemaakt van de ontdekking te Roomburg — in 1502 — van fundamenten van een Romeins gebouw en tevens van enige daarbij aan het licht gekomen steenen met Latijnse inscripties⁴⁾.

Een studie van de door Byvanck elders verzamelde bronnen welke betrekking hebben op de archeologische ontdekkingen die in 1502 of kort daarna te Roomburg zijn gedaan⁵⁾, heeft verder uitgewezen dat de oudste mededeling over de schenking aan Maximiliaan voorkomt in de *Batavia* van de medicus Hadrianus Junius (Adriaen de Jonghe, 1511 - 1575), geschreven tussen 1566 en 1570, en in eerste druk verschenen in 1588⁶⁾.

In hoofdstuk XVII spreekt Junius over Romaeoburgum, dat volgens hem „genoemd is naar een versterking der Romeinen, zoals op het eerste gezicht blijkt uit de naam. Deze plaats (zie afb. 1) was eertijds aan mannen van Mars (= soldaten), maar is thans aan een convent van Vestaalse maagden (sic!, = zusters⁷⁾) gewijd; ze is beroemd om verschillende gedenktekenen uit de oudheid, die in groten getale meer dan zestig jaar geleden⁸⁾ bij het ontgraven van fundamenten zijn opgedolven. Daartoe behoren twee gegoten bronzen beelden van leeuwen, evenals een beeld van de godin Pallas Athene (= Minerva), die onbekend was aan die mensen

locus olim Martiis
 viris, nunc virginum Vestalium cœtui dica-
 rus, variis antiquitatis monumentis clarus,
 quæ magno numero eruta, ante sexagenos
 amplius annos, refossis fundamentis, fuerant,
 in quibus duo leonum ex ære conflata signa
 cum Dæ Pallados, hominibus illis ignoratæ,
 simulacro, & nomismata argentea æneaque
 Antonini, Neronis, aliorumque complura,
 quæ sibi donata abstulit Maximilianus Cæsar,
 anno c. 1500. unâ cum ossibus gigan-
 teæ itaturæ hominis, cujus sola tibia æqua-
 bat mediocris viri crus cum femore ad usque
 inguina; cujus loricam, humeris circumpo-
 sitam, at ærugine ad eam diu se asservâsse te-
 stata mihi fuit coenobii antistita, pia & corda-
 ta anus. quæ mihi etiam locum, infamem il-
 lusionibus dæmonum, atque inde in religio-
 nem stolidæ turbæ conversum, digito de-
 monstravit, in quo thesaurum hæctenus in-
 tactum occultari, & à nigrâ illâ dæmonum
 gente asservari cum præsentē fossorum noxâ,
 persuasio vulgi mentes imbuat.

---

afb. 1: Passage uit Hadrianus Junius, Batavia (1588), ed. Dordrecht 1652, 450. De Latijnse tekst heeft betrekking op oudheidkundige ontdekkingen die kort na 1500 gedaan zijn op of bij het terrein van het zustersklooster te Roomburg („Romaeoburgum”), thans gemeente Leiden; vgl. afb. 2.

(= de vindere), en verscheidene zilveren en bronzen munten van Antoninus⁹), Nero (54-68) en anderen (= andere Romeinse keizers); deze (voorwerpen) heeft keizer Maximiliaan ten geschenke gekregen en meegenomen in het jaar 1508. (Dit alles is daar aan het licht gekomen) tezamen met de beenderen van een mens van reusachtige gestalte, wiens scheenbeen alleen al zo lang was als het dijbeen tot aan de lies van een man van middelmatige grootte; het harnas dat hij om zijn schouders droeg, maar dat door kopergroen was aangevreten, had ze lange tijd bewaard, zo verzekerde mij de overste van het klooster, een vrome en kordate oude vrouw. Deze wees mij ook een plaats aan die berucht is door drogbeelden van kwade geesten en die daarom tot (een oord van bij)geloof voor de domme massa is geworden; daar zou een tot nu toe onaangeroerde schat verborgen liggen en door dat donkere volk van boze geesten bewaakt worden, tot ogenblikkelijke schade van (eventuele) gravers, daarvan zijn de gewone mensen geheel en al overtuigd”. In het verdere verloop van zijn verhaal maakt Junius nog melding van enige kleinere vondsten uit Roomburg, waarvan hij in het klooster gehoord heeft of die hij daar heeft gezien. Dit betreft een diep groene gemme van smaragd of jaspis, zo

groot als een walnoot, een sierlijke drinkschaal van aardewerk, enige holle dakpannen met het stempel EX(eroitus) GERM(anici) INF(eriorus), munten, o.a. van Domitianus (met het opschrift IMP(erator) DOMITIANVS GERM(anicus) CO(n)S(ul) XII, uit 86 na Chr.), verder van Nerva (96 - 98), Traianus (98 - 117) en Claudius (41 - 54), een gouden munt van de Oostromeinse keizer Anastasius (491 - 518) met Victoria Aug(usti), en een munt van Q. Curtius Ruffus (sic!) ¹⁰). Voorts had, volgens Junius, Cornelius Nicolaus Aquanus, „homo antiquitatis studiosissimus” (te Leiden) ¹¹), in zijn collectie oudheden nog een in Roomburg ontdekte merkwaardige bronzen lamp met vier tuiten, waarvan de eigenaar aan Junius een afbeelding had gegeven ter publikatie in de Batavia ¹²). Junius besluit zijn relaas over Roomburg als volgt: „Overigens is die burch door het onkundige volk wel eens *Rodenburgum* genoemd wegens de rode holle en platte dakpannen waarmee ze bedekt is geweest”.

Het verhaal van Junius is grotendeels letterlijk overgenomen door de Haarlemmer Petrus Scriverius (Pieter Schrijver, 1576 - 1660) in zijn in 1609 verschenen *Batavia illustrata* ¹³). Voor de derde maal treft men het aan, maar dan in het Nederlands, in I. I. Orlers' *Beschrijvinge der Stad Leyden*, die in 1614 aldaar is gepubliceerd (afb. 2) ¹⁴).

afb. 2: Passage uit I. I. Orlers, *Beschrijvinge der Stad Leyden*, Leyden 1614, 90, 2; vgl. afb. 1.

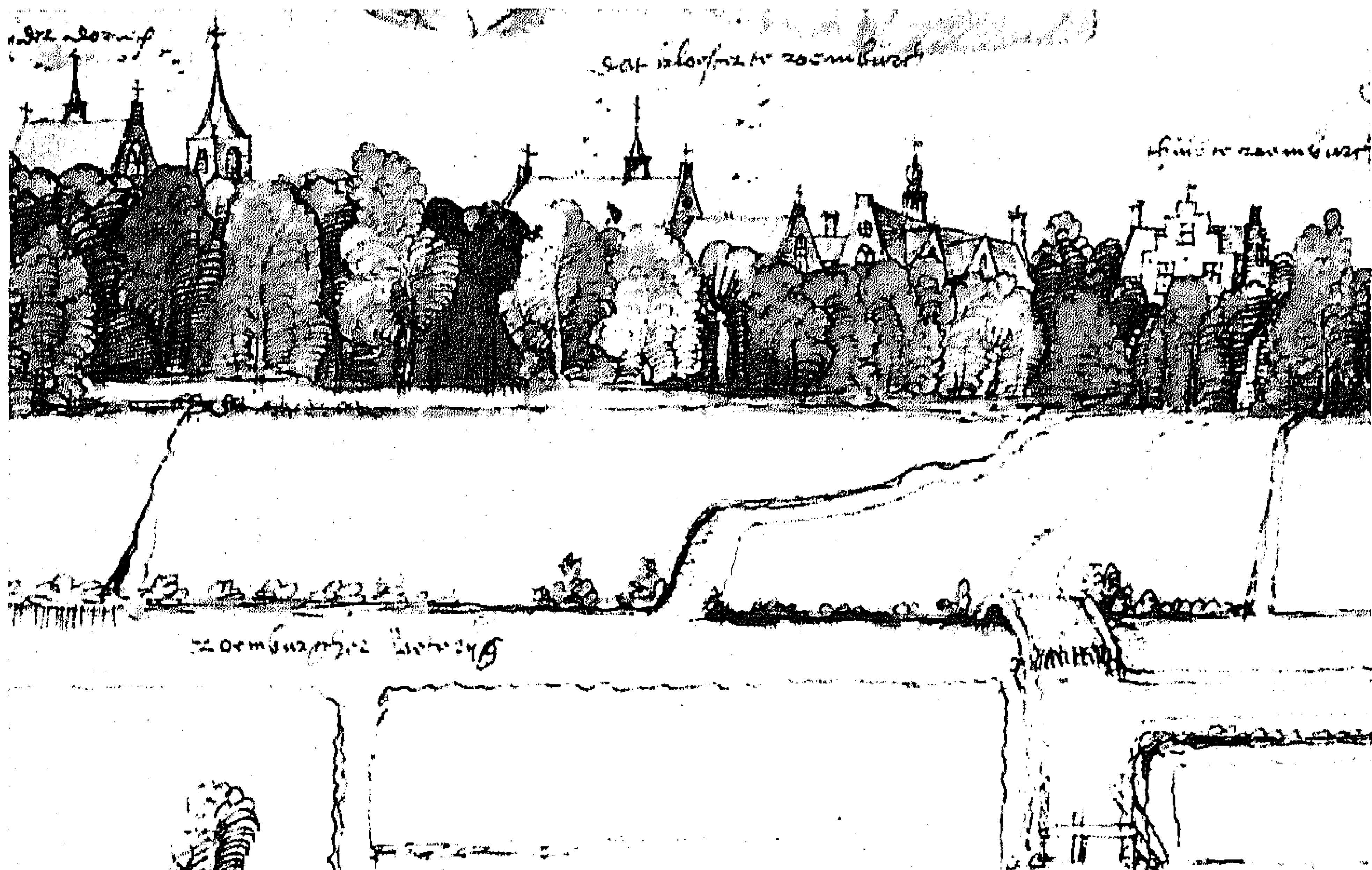
2 Niet verre van daer / aende ander zijde vanden Rijn / ter plaetse alwaer over vele iaeren ghestaen heeft dien ouden vermaerdt Burch der Romeynen Roomburch gheseght / de welcke oock ghenoemt werdt Rodenburch, om dat de selve met roode Wannen ofte Tichelen plach ghedeckte te wesen / (so eenighe menen: doch van andere Radeburch, ofte Rademburch ghenoemt werdt) heeft ghestaen een rijk ende vermaert Vrouwen Clooster / in welcke ghewoont hebben (so eenighe segghen) omtrent hondert Bagynkens ofte Susterkens / vande derde Orden ofte Keghel van S. Franciscus. Maer is nu naerden Troubel geheel afgeworpen / ende tot Boomgaerden ofte Warmoes-hoven ghemaect. Alhier contomme en binnen het Convent heeft men tot verscheyden tijden vele Romeynsche Antiquiteyten ofte vreemdicheyden gebonden / insonderheyt omtrent de hondert iaeren geleden / wierden daer ghewonden twee ghegoten Copere Heutwen / het Beelt vande Godinne Pallas, ende veelderley Silbere ende Coopere Medaillen Antonini ende Neronis, ende andere Keyseren / de welcke den Keysar Maximilianus gheschoncken wesende / met hem mede ghenomen heeft / omtrent den iaere 1508.

Uit de bovenvermelde passages uit Junius en de van hem afhankelijke Scriverius en Orlers¹⁵⁾ mag men concluderen dat Maximiliaan I van Oostenrijk (1459 - 1519), keizer van Duitsland (1493 - 1519), toen hij in de maand augustus van het jaar 1508 te Leiden werd ingehuldigd als voogd van en regent voor zijn kleinzoon, de latere keizer Karel V¹⁶⁾, enige oudheidkundige voorwerpen ten geschenke heeft gekregen, die gevonden waren in de omgeving van het klooster te Roomburg (afb. 3): twee bronzen beelden van leeuwen, een bronzen beeld van Minerva en enige zilveren en bronzen Romeinse munten, o.a. van de keizers Antoninus(?) en Nero.

Aangenomen dat ook de bronzen beelden evenals de munten uit de Romeinse tijd stammen, dan kan men zich moeilijk voorstellen dat het hier zou gaan om werkelijk grote, eventueel levensgrote beelden, b.v. onderdelen van een of twee grafmonumenten in het geval van de leeuwen, of een groot cultusbeeld van Minerva, dat eventueel gestaan zou kunnen hebben in een tempel. Het ligt veel meer voor de hand — vooral op grond van andere Romeinse vondsten uit onze streken — om te denken aan beeldjes van enkele centimeters hoogte. Slechts zelden zijn de uit ons

afb. 3: Detail van een kaart uit 1530 met aanzicht vanuit het westen — achtereenvolgens van links naar rechts — van de kerk van Leiderdorp („Leijderdorp”), het zusterklooster Roomburg („Dat kloester te roemburch”) en het kasteel Rodenburg („thuis te roemburch”). De „Roemburgher Wetering” op de voorgrond loopt aan de noordzijde (= links) uit in de — hier niet meer zichtbare — Rijn. Naar S. J. Fockema Andreae, J. G. N. Renaud en E. Pelinck, Kastelen, ridderhofsteden en buitenplaatsen in Rijnland, Leiden 1952, afb. 69 (gemeentearchief, Leiden, prentenverzameling, nr. 93402).

land bekende Romeinse bronzen beeldjes hoger dan 20 cm, meestal zijn ze aanmerkelijk kleiner ¹⁷). De — ongetwijfeld staande — Minerva van Roomburg zal als zodanig gekarakteriseerd zijn geweest door een helm, mogelijk ook door een aegis (een manteltje van geitevel over borst en schouders), een lans, een schild en een uil ¹⁸). De leeuwen, of liever leeuwjes, kunnen een staande of liggende positie hebben gehad ¹⁹).

In totaal zal Maximiliaan in 1508 een handvol, hooguit twee handen vol vondsten uit Roomburg hebben ontvangen en mee hebben genomen naar Oostenrijk.

Tijdens het 10de Internationale Limescongres, dat in september 1974 in Xanten en Nijmegen is gehouden, heeft de schrijver van dit artikel bij enige Oostenrijkse collegae geïnformeerd naar de mogelijkheid om de leeuwen en de andere geschenken die Maximiliaan indertijd bij zijn inhuldiging te Leiden heeft gekregen, in Oostenrijk op te sporen, met name in Innsbruck. Hieruit is een schrijven geresulteerd aan prof. dr. R. Noll, oud-directeur van de Antikensammlung van het Kunsthistorische Museum te Wenen en de beste kenner van de oude archeologische collecties in Oostenrijk, met het verzoek om zijnerzijds de reeds uit 1508 daterende Nederlands-Oostenrijkse kwestie (die blijkbaar in het hedendaagse Oostenrijk onbekend is) te onderzoeken en zo mogelijk op te lossen. Helaas heeft een en ander geen succes opgeleverd.

In een brief van 14 november 1974 schrijft prof. Noll: „Aus den mir bekannten Inventaren geht nichts hervor. Sicher ist auch, dass sich in Innsbruck die gesuchten Objekte heute nicht befinden. Wenn sie jemals in Innsbruck gewesen sind, dann wohl auf Schloss Ambras, wo Erzherzog Ferdinand (1529 - 1595) ²⁰) eine grosse Kunstsammlung besass. Es gibt aber m. W. keinen Hinweis, dass die beiden Löwen und die Minerva nach dem Tode Maximilians in diese Sammlung gelangt sind. Die „Ambraser Sammlung“ ist im vorigen Jahrhundert zum Teil nach Wien gebracht worden, doch sind die genannten Objekte hier nicht nachweisbar“.

Wellicht ten overvloede zijn in juli en september 1975 enige Nederlanders ²¹) in Innsbruck actief bezig geweest met speuren naar de vermiste Roomburgse archaeologica, voornamelijk in Schloss Ambras, in het Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum en in het Zeughaus van Maximiliaan I, dit alles evenwel zonder resultaat.

Wegens de hopeloos negatieve berichten uit Oostenrijk lijkt het er niet naar uit te zien dat de twee leeuwen, de Minerva en de zilveren en bronzen Romeinse munten uit Roomburg nog ooit — ten tweede male — aan het licht zullen komen ²²).

Naschrift:

Nadat het bovenstaande artikel voltooid was, ontving de schrijver van L. J. van der Klooster, hoofd van de afd. Topografie van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie te 's-Gravenhage, een citaat uit folio 5 en 5 v° van een handschrift dat behoort tot het archief van kasteel Twickel te Delden (momenteel in het rentmeestershuis, Hengelosestraat 2). Het is geschreven door een kleinzoon van Jan Kerstanz. Stoop (fol. 85 v° en 86), kort na het over-

lijden van Gijsbrecht van Raephorst op 21 augustus 1563 (fol. 79), en heeft o.a. betrekking op „Den Oorspronck, beginsel ofte generatie der baenere heeren van Wassenaer” (fol. 1).

Uit het citaat — dat hieronder volgt en dat hoogst waarschijnlijk van iets oudere datum is dan het bericht van H. Junius — kan men opmaken dat keizer Maximiliaan I van Oostenrijk in 1507 (lees 1508) uit interesse voor de te Roomburg gevonden antiquiteiten persoonlijk een bezoek heeft gebracht aan het klooster aldaar, dat voorheen een Romeinse burch zou zijn geweest — onder bevel van een schoonzoon van Claudius (lees Julius) Civilis! —, die door Civilis belegerd en veroverd zou zijn. In de tekst wordt overigens geen melding gemaakt van een schenking aan Maximiliaan. Het „stranck van Britten” is het strand bij de Brittenburg te Katwijk aan Zee.

„Ende deselve Claudius Civilis heft met sijnen volcke belegert ende gewonnen sijn eigen dochtersman op dat stercke slott der Romeinen niet verre gelegen van den Burgh te Leyden geheyten Arx Romana/Romenburch, ende is nu een susteren huis oft clooster, Ende is int jaer 1507 als de Roomsche Coninck Maximilianus in dese landen was, soo is hij selfs in persoon gereden tot op dese plaetse om te beschouwen de antiquiteyten ende vervallen structuren daer hij vant veel wonderlicke dingen van uytgehouwen marmor steenen met geschriften van namen van Keiseren ende andere capiteynen, ende veel beelden van afgoden ende roode ronde tegelen met overschrift waerom dattet huis in sommige brieven genoemt wert Roodenburch omdat het met roode tegelen gedeckt was geweest, ende voorts mede andere gouden, silveren ende metalen penningen met opschrift van Keyser Nero ende andere, gelick op het stranck van Britten gevonden worden. Ende Claudius Civilus werp het huis”.... (enz.).

Noten:

- 1) J. E. Bogaers - C. B. Rüger (ed.), *Der Niedergermanische Limes*, Köln - Bonn 1974, 44 vv.
- 2) A. W. Byvanck, *Nederland in den Romeinschen tijd*, Leiden 1943, II, 417 v.
- 3) L. C. J. Roozen, *De zeven zaligheden van Zoeterwoude*, 2de dr., Zoeterwoude 1971, 71; (Th. M.) van Hartevelt-Liesveld, *Suetan* (mededelingenblad van de Stichting Oud-Zoeterwoude), nr. 10, september 1973, 2 v.
- 4) C. Aurelius, *Batavia*, ed. B. Vulcanius, *Lugduni Batavorum* 1586, 33 vv.; ed. P. Scriverius, *Batavia illustrata*, *Lugduni-Batavorum* 1609, 97 vv.; (C. Aurelius,) *Die chronycke van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt*, Leyden 1517, fol. 91 v° en 92 r°. Vgl. J. E. Bogaers, *Westerheem* 25, 1976, 234 v. 237 en 239, nr. 14.
- 5) ER III, 136, 1ste al. met de bijbehorende litteratuur; vgl. ER II, 197 vv.
- 6) H. Junius, *Batavia Lugdunum Batavorum* 1588, 263; ed. Dordrecht 1652, 450. De citaten zijn steeds overgenomen uit de ed. van 1652. — Byvanck, ER III, 136, verwijst enkel naar de 1ste ed., 117 (d.i. ed. 1652, 207), waar ten aanzien van Roomburg alleen sprake is van antieke munten in de collectie van Cornelius Nicolajus Aquanus te Leiden, die gevonden waren in de ruïnes van de Brittenburg en te „Romaeoburgum”. Zie over Aquanus n. 11.
- 7) Vrouwelijke tertiariissen van St. Franciscus. Zie M. Schoengen, *Monasticon Batavum*, I, *De Franciscaansche orden*, Verh. Ned. Ak. XLV, Amsterdam 1941, 129 v., Leiden, nr. 7; D. de Kok, *Monasticon Batavum*, I, suppl., Verh. Ned. Ak. XLV, suppl., Amsterdam 1942, 101, nr. 4; H. A. van Oerle, *Leiden binnen en buiten de stadsvesten*, Leiden 1975, vooral 2 vv.
- 8) In 1502, volgens Aurelius, *Batavia* (n. 4), ed. 1586, 33; ed. 1609, 97.
- 9) Van Antoninus Pius (138 - 161), Marcus Aurelius (161 - 180), Commodus (180 - 192), Caracalla (196 - 217), Diadumenianus (218) of Elagabalus (218 - 222) ?
- 10) Byvanck, ER III, 136, vermeldt de munten van Anastasius en Q. Curtius Ruf(f)us niet, en zegt van de „munten van Tiberius, Claudius, Domitianus, Nerva en Traianus” dat ze „in

het bezit van Cornelis van Aken" (zie n. 11) waren; dit is echter niet in het verhaal van Junius te lezen. — De munt van Q. Curtius Ruffus vormt een raadsel. Vermoedelijk betreft het een zilveren republikeinse munt, een denarius van de muntmeester Q(uintus) Curtius (E. A. Sydenham, *The Coinage of the Roman Republic*, London 1952, 68 v., nr. 536 vv.: ca. 108-107 v. Chr.; M. H. Crawford, *Roman Republican Coinage*, I-II, London-New York 1974, 300 v., nr. 285: 116 of 115 v. Chr.), aan wiens naam Junius bij vergissing(?) het cognomen of de bijnaam Ruffus (lees: Rufus) heeft toegevoegd, daarbij wellicht denkend aan Q. Curtius Rufus, de schrijver van een historisch werk over Alexander de Grote uit de 1ste (of 2de?) eeuw na Chr.

- 11) Cornelius Nicola(j)us Aquanus of Cornelis Claesz. van A(ec)ken wordt door Junius in verband met vondsten van de Brittenburg (en Roomburg) ook nog op een andere plaats (n. 6) genoemd, „honoris causa”, ofschoon hij „à literis alienus”, een ongeletterd man was. Hij was goudsmid, wijntapper, wisselaar en oudheidkundige, en is in 1586 of 1587 te Leiden overleden. Zie over hem W. A. Beelaerts van Blokland, *Bijdr. Vad. Gesch.*, 6de r., 8, 1929, 117 vv.; id., *Een in het vergeetboek geraakte 16de eeuwsche minnaar van oudheden te Leiden: Cornelis van Aecken*, *Leidsch Jaarboekje* 1932-1933, 91-101.
- 12) Deze ongetwijfeld middeleeuwse, in min of meer gotische stijl uitgevoerde lamp is bij Junius kennelijk op een verkeerde plaats afgebeeld, nl. tussen de beschrijving van voorwerpen die in de ruïnes van de Brittenburg zouden zijn gevonden (ed. 1588, 120; ed. 1652, 212); vgl. Scriverius 1609 (n. 4), 217 (met afb.). Als gevolg van deze vergissing wordt dit voorwerp vaak ten onrechte beschouwd als afkomstig uit de Brittenburg. Zie H. Dijkstra-F. C. J. Ketelaar, *Brittenburg*, Bussum 1965, 48 v., fig. 25, 1054; 56 met fig. 37, links. — In *Bijdr. Vad. Gesch.*, 4de r., 7, 1909, 7 zegt J. H. Holwerda dat dit lampje „nog in het Rijksmuseum van Oudheden wordt bewaard”. Volgens mededelingen van prof. dr. H. Brunsting en dr. P. Stuart (Leiden) moet dit bericht op een misvatting berusten. Holwerda bedoelde ongetwijfeld een — te oordelen naar de tekening bij Junius — aan het Roomburgse exemplaar verwante, maar zeker niet identieke lamp van onbekende herkomst, die in 1821 door het Rijksmuseum van Oudheden is overgenomen van het Kabinet van Anatomie en Rariteiten der Leidsche Hoogeschool (inv. nr. Ar 19).
- 13) *Lugduni-Batavorum* 1609, 216 v.
- 14) P. 90. — Blijkens de voorrede (p. III) is Orlers bevriend geweest met Scriverius, die hem „in dese Beschrijvinge tot verscheyden plaetsen en tijden met raet en daet bij gestaen ende geholpen heeft” — In de passage op afb. 2 is te lezen dat het Klooster „nu naerden Troubel geheel (is) afgeworpen”. De afbraak heeft plaatsgevonden in 1573, in het kader van het slopen van de „buitengetimmerten”, volgens de tactiek der verschroeiide aarde, ter betere verdediging van de stad Leiden tegen het beleg door de Spaanse troepen (1573-1574); vgl. Van Oerle 1975 (n. 7), 278 vv.
- 15) Van de in ER III, 136, onder al. 1 vermelde bronnen zijn Junius, Scriverius en Orlers de enige waarin het bericht over de schenking aan Maximiliaan voorkomt.
- 16) Vgl. (Rommelman Elsevier,) *Iets over de inhuldiging van Maximiliaan van Oostentijk te Leiden 1508*, *Kronijk van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht* 6, 1850, 343-347.
- 17) Vgl. A. N. Zadoks-Josephus Jitta, W. J. T. Peters en W. A. van Es, *Roman Bronze Statuettes from the Netherlands*, I-II, Groningen 1967-1969; A. N. Zadoks-Josephus Jitta, W. J. T. Peters en A. M. Witteveen, *Description of the Collections of the Rijksmuseum G. M. Kam at Nijmegen*, VII, *The Figural Bronzes*, Nijmegen 1973.
- 18) Vgl. Zadoks-Josephus Jitta e.a. 1967 (n. 17), nr. 22, 41 en 42; 1969 (n. 17), nr. 55-58; 1973 (n. 17), nr. 29. — In verband met de Minerva uit Roomburg is het de moeite waard, nog enige aandacht te schenken aan Zadoks-Josephus Jitta e.a. 1969, nr. 58, een verloren

gegaan beeldje van Minerva, dat tezamen met het voetsstuk ongeveer 9 cm hoog is geweest. Het zou gevonden zijn in de ruïnes van de Brittenburg en is het eerst vermeld en afgebeeld door Junius (n. 6), ed. 1588, 117 v., ed. 1652, 208 v. Volgens Junius heeft het behoord tot de collectie van Aquanus in Leiden (n. 11). Het komt o.a. voor op het uit ca. 1625 daterende schilderij van de Brittenburg in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden; naar de bijschriften te oordelen zou het „Anno 1566” zijn gevonden en „3¹/₃ duym lanck” zijn geweest. Volgens een gravure van de Brittenburg uit 1725, die gemaakt is door F. Bleijswijk, zou de Minerva van de Brittenburg op 10 maart 1562 ontdekt zijn en 3¹/₂ duim hoog zijn geweest. Vgl. Dijkstra-Ketelaar 1965 (n. 12), 46, 48 v. (met fig. 24 v., nr. 1052), 102 v. (nr. 1052), pl. V en VII. Er is geen enkele reden om met J. H. Holwerda (Bijdr. Vad. Gesch., 4de r., 7, 1909, 7 en 351, 4°) te menen dat de Minerva uit Roomburg (die n.b. in 1508 aan keizer Maximiliaan is geschonken) identiek is met het beeldje van dezelfde godin, dat afkomstig zou zijn uit de Brittenburg.

- 19) Vgl. Zadoks-Josephus Jitta e.a. 1969 (n. 17), nr. 76 = 1973 (n. 17), nr. 166 (vermoedelijk een onderdeel van de versiering van een wagen, bekroond door een staand, slechts 4.5 cm hoog leeuwje; 1967, nr. 77 = 1973, nr. 46 (liggend leeuwje, 2.3 cm hoog en 5.4 cm lang).
- 20) Aartshertog Ferdinand (II) was een achterkleinzoon van keizer Maximiliaan I.
- 21) Resp. H. Trippenree en verloofde (Leiden) en prof. dr. J. C. F. Nuchelmans met zijn echtgenote (Nijmegen).
- 22) Voor medewerking, verleend bij de voorbereiding en de totstandkoming van dit artikel, wil de schrijver naast de reeds genoemde personen ook gaarne danken: prof. dr. G. J. M. Bartelink en dr. A. A. R. Bastiaansen C. M. (Nijmegen), P. C. Beunder (Bodegraven), mevr. dr. L. Byvanck-Quarles van Ufford (Leiden), mevr. Th. M. van Hartevelde-Liesveld (Zoeterwoude), L. J. van der Klooster, ('s-Gravenhage), Th. Laurentius (Zaltbommel), prof. dr. B. H. Stolte (Groesbeek-Berg en Dal) en dr. H. Ubl (Wenen).

Afkortingen:

Bijdr. Vad. Gesch.	Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde
ER	A. W. Byvanck, Excerpta Romana, de bronnen der Romeinsche geschiedenis van Nederland, I-III, 's-Gravenhage 1931-1947
Verh. Ned. Ak.	Verhandelingen der Nederlandsche Akademie der Wetenschappen, afd. letterkunde, nieuwe reeks